

Hafnarfjarðarbær
Berglind Guðmundsdóttir
Strandgötu 6
220 Hafnarfjörður

Reykjavík, 29. febrúar 2024
UST202402-008/R.K.
10.04.01

Efni: Lýsing - Breyting - Aðalskipulag Hafnarfjarðar 2013-2025 og nýjar deiliskipulags-áætlanir fyrir borteiga Coda Terminal

Vísað er til erindis skipulags- og byggingarfulltrúa Hafnarfjarðar er barst 1. febrúar sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um skipulags- og matlýsingu að breytingu á aðalskipulagi Hafnarfjarðar 2013-2025 og deiliskipulagi fyrir borteiga Coda Terminal.

Í greinargerð kemur fram að viðfangsefni aðalskipulagsbreytingarinnar og deiliskipulags er að ganga þannig frá heimildum í skipulagi að fullbyggja megi móttöku- og förgunarstöð fyrir koldíoxíð í Hafnarfirði. Efni lýsingarinnar er að festa þær lóðir þar sem 8 borteigar til niðurdælingar á CO₂ verða heimilaðir. Skipulagsbreytingin er því fjórpætt, breyting á Aðalskipulagi Hafnarfjarðar, tvær deiliskipulagsbreytingar á núverandi deiliskipulagi Hellnahrauns 2 og 3 áfanga og nýtt deiliskipulag fyrir 4 borteiga.

Starfsleyfi og framkvæmdaleyfi

Stofnunin bendir á að skv. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir skal allur atvinnurekstur, sem sótt er um starfsleyfi fyrir, vera í samræmi við skipulag. Umhverfisstofnun bendir á líkt og kemur fram í lýsingunni að fyrirhuguð starfsemi Carbfix er starfsleyfisskyld hjá Umhverfisstofnun. Jafnframt vill stofnunin benda á mikilvægi þess að hugað sé vel að mengunarvörnum vegna borana á niðurdælingarholum innan skipulagssvæðisins. Borun og niðurdæling er heimil skv. fyrirbyggjandi lýsingu innan afmarkaðra borteiga. Skýrt þarf að vera hvort að starfsemin sé einnig heimiluð á öðrum skilgreindum iðnaðarsvæðum innan skipulagssvæðisins.

Umhverfisstofnun vill áréttta mikilvægi þess að við framkvæmdir sem heimilaðar eru í skipulaginu þ.m.t boranir á niðurdælingar- og vatnstökuholum að koma á veg fyrir mengun grunnvatns við boranir og jafnframt skal starfsemin sem heimiluð er ekki valda því að vatnshlotin á svæðinu nái ekki þeim umhverfismarkmiðum sem fyrir þau hafa verið skilgreind.

Sérstök vernd náttúruverndarlaga

Umhverfisstofnun bendir á að innan skipulagssvæðisins er hraun sem nýtur sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

Í 61. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. sama ákvæðis. Samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúruvæðingabæra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Umhverfisstofnun leggur áherslu á að fjallað sé nánar um hraunið í tillögunni og það komi fram hvaða leiðir verði farnar til þess að forðast rask þess sbr. 61. gr. náttúruverndarlaga og hvaða valkostir séu skoðaðir. Umhverfisstofnun bendir á að ef tillagan gerir ráð fyrir röskun á hrauni þurfi að rökstyðja þá ákvörðun og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu.

Að mati Umhverfisstofnunar hefur og mun skipulagstillagan valda óafturkræfu raski á hrauni sem nýtur sérstakrar verndar og hafa því neikvæð áhrif á það.

Ekki kemur fram hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæta röskun á hrauninu en eins og tillagan er sett fram virðast einungis einkahagsmunir réttlæta röskun á hrauninu. <https://serstokvernd.ni.is/>

Því þarf, í samræmi við ofangreint ákvæði náttúruverndarlaga, að koma fram hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæta röskun á hrauninu.

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að við valkostagreiningu séu verndargildi hraunasvæða metin og m.a. tekið tillit til jarðmyndana, s.s. gíga, hrauntraða og hraunfláka og valin sé þegar röskuð svæði fyrir niðurdælingu og aðrar framkvæmdir eins og vegaf framkvæmdir

Umhverfisstofnun bendir á að þó svo að það sé búið að raska Kapelluhrauni að hluta réttlætir það ekki frekari röskun á hrauninu.

Umhverfisstofnun bendir einnig á að þó svo að sveitarfélagið sé búið að afmarka þéttbýlismörk þá réttlætir það ekki röskun á hrauni sem nýtur sérstakrar verndar.

Stofnunin bendir á að skylt er að afla framkvæmdaleyfis, eða eftir atvikum byggingarleyfis, vegna allra framkvæmda sem fela í sér röskun á svæðum sem njóta sérstakrar verndar, sbr. skipulagslög og lög um mannvirki. Á þetta að tryggja að tekið sé til ítarlegrar skoðunar hvort framangreint skilyrði sé uppfyllt. Við mat á leyfisumsókn ber að vega saman mikilvægi náttúruminjanna sem í húfi eru og hagsmuni af fyrirhugaðri framkvæmd. Við matið skal litið til verndarmarkmiða 2. og 3. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, auk þess sem tekið skal mið af mikilvægi minjanna og sérstöðu í íslensku og alþjóðlegu samhengi, sbr. 3. og 4. mgr. 61. gr. laganna.

Ákveði leyfisveitandi að veita leyfi þrátt fyrir framangreint skal hann, með vísan í 5. mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga, rökstyðja þá ákvörðun sérstaklega og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu. Einnig skal gera grein fyrir fyrirhuguðum

mótvægisáðgerðum, sem og mögulegri endurheimt náttúruverðmæta þegar það á við. Þá skal afrit af útgefnu leyfi sent Umhverfisstofnun, sbr. 6. mgr. ákvæðisins.

Þess má einnig geta að leyfisveitanda er heimilt, skv. 5. mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga, að binda leyfi þeim skilyrðum sem eru nauðsynleg til að draga úr áhrifum framkvæmdarinnar á þau náttúrufyrirbæri sem verða fyrir röskun.

Vatnamál

Þar sem ekki er fjallað um lög um stjórn vatnamála og vatnaáætlun í matslýsingunni vill Umhverfisstofnun koma eftirfarandi á framfæri.

Umhverfisstofnun vekur athygli á að fyrsta vatnaáætlun Íslands var staðfest árið 2022 á grunni laga um stjórn vatnamála nr. 36/2011. Markmið laganna er að vernda allt vatn (yfirborðsvatn og grunnvatn) og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar. Jafnframt er lögnum ætlað að stuðla að sjálfbærri nýtingu vatns sem og langtímavernd vatnsauðlindarinnar.

Umhverfisstofnun vill benda á að samkvæmt 28. gr. laganna eiga opinberar áætlanir á vegum stjórnvalda, svo sem vegna skipulagsmála að vera í samræmi við þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun. Markmið 4.2. svæðisskipulags höfuðborgarsvæðisins segir einnig að lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála eiga að vera höfð til grundvallar í skipulagsáætlun sveitarfélaga, en deiliskipulag eiga að taka tillit til þessa markmiðs við mat á umhverfisáhrifum.

Í mati á umhverfisáhrifum deiliskipulagsins þarf að koma fram hvaða vatnshlot eru innan svæðisins og hver umhverfismarkmið þeirra vatnshlota sé samkvæmt vatnaáætlun og vefsja stjórnar vatnamála. Einnig skal matið innihalda greiningu, lýsingu og mat á áhrifum sem deiliskipulagið gæti haft í för með sér á umhverfismarkmið vatnshlotanna. Tillit skal taka til beinna og óbeinna áhrifa framkvæmdar og notkunar svæðisins, bæði til skemmri og lengri tíma, ásamt samlegðaráhrifum allrar landnotkunar innan vatnshlotsins. Fyrirhugað iðnaðarsvæði í Kapelluhrauni er innan grunnvatnshlotsins Straumsvíkurstraums, vatnshlotanúmer 104-265-G. Frekari upplýsingar um vatnshlotið og markmið þess eru aðgengilegar í Vatnavefsja. Engin yfirborðsvatnshlot eru á svæðinu. Umhverfismarkmið grunnvatnshlota er að hafa góða magnstöðu og gott efnafræðilegt ástand. Ástand vatnshlotanna má ekki rýrna, hvorki varanlega né tímabundið.

Umhverfisstofnun telur erfitt að meta heildaráhrif deiliskipulagsins á grunnvatn þegar upplýsingar vanta um möguleg áhrif þess og fyrirhugaðrar starfsemi á gæðabætti sem notaðir eru til að meta magnstöðu og efnafræðilegt ástand grunnvatnshlota samkvæmt lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála. Ef fram kemur að umhverfismarkmið í vatnaáætlun náist ekki fyrir vatnshlot innan áhrifasvæðis framkvæmdar skal, ef unnt er, gera ráðstafanir til að bæta ástand þeirra. Viðkomandi aðili skal þá endurskoða skipulagsáætlunina í því skyni að umhverfismarkmiðum verði náð. Mikilvægt er þess vegna að öll forvinna og

grunnrannsóknir séu vel af hendi gerðar áður en farið er af stað í framkvæmdir og áhrif deiliskipulagsins á vatnshlot metin. Af ofangreindum aðstæðum leggur Umhverfisstofnun til að umhverfismat deiliskipulagsins verði endurskoðað í því skyni að niðurstöðurnar verði settar í samhengi markmiða laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála og svæðisskipulags höfuðborgarsvæðisins.

Virðingarfyllt,

Ríkey Kjartansdóttir
Sérfræðingur

Axel Benediktsson
sérfræðingur